

HAFTALIK
Kültür ve Aktüelit dergisi

15 Temmuz 1946

SALI

BÜ SAYIDA

Halk Hareketleri
Behçet ATILGAN

Serbest názim hususiyeti
Asım SARP

Ahlâk Tarihi
Hasan TANRIKUT

Maksim Gorki
Oktay AKBAL

Kültür dünyası
Rasih N. İLERİ

Haftanın hicvi
Doğan RUŞENAY

Kıthik (Hikâye)
Ali DÜNDAR

Şirler
Fıkralar
Kültür haberleri
V. S.

SAYI

21

20 Kuruş

Gazetemiz, millî ve insancı kültüre hizmet etti.

Bizi Kirletemezsiniz

Hasan TANRIKUT

Recep Peker şunu bilsin ki "Gün,, çıkaranlar varlarını yoklarını halk ve demokrasi ogrünə ortaya koymuş, Atatürkün inkilâpçı dehasını devam ettiren korku bilmez adamlardır.

Recep Peker'in Kütahyada halktan rey dilerken söylediği nutukta bizi propagandasına alet etmek suretile oynamak istediği oyunu elbette okuyucularımız da bizim kadar biliyorlar. Dürüst bir seçim yapıldığı intibâmi halka yutturabilmek için "Seçim mutukları,, vererek göz boymağa mecbur olan Peker gibileri, kuvvetlerini halktan, memleketin öz dâvalarından alamayacak hale düşmüş olduklarından bütün muhalefeti "ajan, beşinci kol,, diye gösteriyor, halkı, onun en hakikî doslu olanlarla korkutmağa kalkıyorlar. Memlekette bir beşinci kol varsa o, bu vatanı müstemleke gözüyle bakanların beşinci koludur. Ve halkın bugünkü sefalet ve sıkıntısından mesul olan karaborsacilar bunların dostları ve yardımçılarıdır.

Dünyanın hiç bir yerinde namus ve insaf ehli insanların affedemiyeceki bu çesit propaganda bizde günlük basbayağı, alışmış bir jey halini aldı.

Bir ispat vasıtâsına mâlik olması, bizim tertemiz istikbalimiz ve apaçık fâaliyetimiz dolayisile imkânsız olduğu halde bu zat kalkar da bize "düşman ajan,, derset ve bizim de kendisinin vaziyetine düşmeyi bir an kabul edip Peker'e meselâ "Entelijans servis ajanı,, diyeceğimiz düşünülürse bundan hasil olacak olan netice nedir? Birbirlerine gelişî güzel küfreden sokak çocukların halinden başka hiçbir şey... Recep Peker bizi efkâri umumiyyenin gözünden düşürmek gayesile bu şekilde itham etmeye kalkarken kırtasi ve oligarsık otoritesinin hak ile yeksan edilmiş olduğunu herhalde unuttu. ve bizim irili ufaklı bütün Hitlerleri yıkmak uğrunda mücadeleyi göze alacak kadar medeni cesaret sahibi olduğumuzu nazarı itibara almadı.

Demokrasi şâklabanıkları yaparak koca bir milleti aldatmağa yeltenen, fakat bu sahte demokrasi tezahürünün bile kendi lerini alâsağı etmeye kâfi gelmiş olduğunu anlayınca faşistlerin tazyik, dayak ve polis usullerine baş vurmak suretile içine düştükleri çıkmazdan kurtulmağa uğraşan Pekerler yine bir faşist metodu olan iftirayı Gün'e tatbik etmeye kalktılar. "Gün,, dergisi onu çıkaranların etinden, tırnağın dan arttırlmış paralarla yaşar ve bu bütün âlemîn malumu iken devlet ve millet işlerini görenlerin serbetlerine menba soran kanunu hasıraltı edenler işte herkesin gözü önünde adam kirletmeye kalkıyorlar.

İünde bulundukları ruh düşüklüğüne düşününüz ki keyiflerine ve akıllarına esince hiç çekinmeden, yüzleri hiç kızarmadan surf kendilerine hasis bir propaganda mevzuu temin için birtakım vatandaşlara (ajan) diyorlar.

Evet, bu memlekette kanun ya vardır, ya yoktur. Eğer varsa Recep Peker gibi itiyatlarının sevkile ispatsız, delilsiz, şunun bunun şeref ve haysiyetini lekeli yerek seçim propagandası yapanlar mahkûm olmalıdır. Eğer kanun yoksa ve mütegallibe, kanunu keyfinin oyuncagi olarak kullanmak suretile haklarını, demokrasiyi, halkın dâvasını müdafaa edenleri çığneyip geçecekse, büyük Türk tarihine yeni Mithat Paşalar, Namık Kemaller, Tevfik Fikretler, Nazım Hikmetler ilâve etmek suretile halkın ve istikbalin bütün lânetlerini üzerinde toplayacaklar, yeni yeni demokrasi rehberleri, hürriyet şehitleri ve halk kahramanları yaratacaklardır.. Türkîyede kanun ister var, ister yok olsun, her iki şikta da müsbet netice bizden tarافتır.

Kaftanın Kültür Hareketleri

KİTAPLAR

DÖL BEREKETİ

Milli Eğitimi Bakanlığının son defa yayınladığı klâsik eserler arasında büyük romançı Emile Zola'nın eserleri de var. Hakkat, Hülya, Bir aşk sayfası, ve Döl Bereketi namlarını taşıyan bu eserlerin tercümesinin, şimdilik lüzumsuz olduğunu, esasen Emile Zola'nın Germinal ve Assomoir'ından gayri eserlerinin modalarının geçmiş olduğunu söyleyenler oldu. Bu söyleri söyleyenlerin bunların yerine hangi eserlere kavuşmak istiyakını duydukları bilinmez. Ancak şurası muhakkaktır ki, su anda bir takım sosyal dertlerden müzakirip beseriyetin Zola'nın eserleri gibi (Sosyal Antitoksin) ismini verebileceğimiz ilâçlara hâlâ ihtiyacı vardır.

Döl Bereketi nesredileidenberi sene-ler geçtiği halde ele aldığı beseri dâvalar elân halledilememiştir.

Esere, Kapitalist zihniyetli bir fabrikatörle, insaniyetçi bir doktorun münakaşası ile başlıyor. Münakaşanın mevzuu nüfus meselesi dir. Fabrikatör Bauchen, Malthus teoremine bağlıdır ve nüfusun hesapsız bir şekilde artışından endişe etmektedir. Ona göre sefaletin sebebi budur, bu sebeple iyi bir vatandaşla yaraşacak hareket, mümkün olduğu kadar az çocuk yetiştirmektir. Fakat onun bu kanaati beseri değildir, zira mevcut bir tek ogluna ortak bir evlât daha istememesine sebep, fabrikasının istikbalinden duyduğu endişedir. Sonra, kendine göre az çocuk yetiştirmenin bir takım faydalardan bahsettiği halde, fakirlerin çok çocuk yetiştirmelerini hoş karşılar. Zira, fabrikasının işçilerini bunlar teşkil edecek, birikecek altınlar kızılığını bunların kanından alacak.

Doktor Boutan ise, insaniyetçi bir görüşle sefaletin sebebini nüfusun gelişî güzel artışında değil, bilâkis servetin yanlış taksim edilmiş olmasında aramak gerektiği ileri sürer.

Eser bu münakaşa ile başlıyor. Hacmi hayli geniş olan bu eseri hütebaki sahifeleri, bir taraftan, çocuk yapmaktan çekinenlerin iztiraplarını, diğer taraftan durmadan döl yetiştirenı denizâşırı memlekete taşan, mesut bir ailennin saadetini ifadeye tahsis olunmuştur.

Cocuktan korkup düşürmek isteyenlerin, göğüslerinin gevşemesinden, dolayısı ile güzelliklerini kaybetmekten çekinip çocukların kendi sütlerinden mahrum ederek kaatil sütninelerin kanlı ellerine teslim eden anaların ve nihayet, şehevî zevkin azamisine ulaşabilmek uğruna, kadınlar organlarını bıçak altına atmaktan çekinmeyecek kadar gözleri kararan koket kadınların feci akibetleri akillara durgunluk verecek derecededir.

İste, yıllarca evvel ele alınan ve fakat bugün dahi korkunç mevcudiyetini muhafaza eden NUDA VERİTAS..

Bunu yok edemedikçe Döl Bereketi'ni nasıl olur da aramızdan ayırip gömeliyiz? Zola, eserinde bunun panzehirini de vermediği ihmâl etmemiştir. Mathieu ailesi gibi mesut ve ideal bir saadet yuvasını rehber olarak göstermiştir.

Fikret DEMİRCİ

ÖNCE EKMEKLER BOZULDU:

Arkadaşımız Oktay Akbal, bu dikkate değer isim altında ufak bir hikâyeye kitabı yayımladı. Hemen söyleyelim ki, O. Akbal gerçek bir hikâyeci şahsiyeti göstermekte, emniyetli bir istikbal vâdetmektedir. Üslûbundahareket ve canlılık var. O, şehrin hududunu aşmaz ve şehrin hududu içinde işçinin semtine pek az uğrar. Bununla beraber Oktay Akbal'ın üslûbunda halk çocuklarına karşı sempati hissediliyor. Ona, küçük burjuva tereddüt ve kararsızlığını aşmak isteyen bir temayül var. Sabahattin Kudret Aksal'ın "Şarkılı kahve" si bize küçük burjuvanın şehir şiirini verir. Oktay Akbal'ın "Önce ekmekler bozuldu, su da şehir hikâyesini. Burunla beraber O. Akbal'da halk sevgisi bariz; ferdiyetin hudutlarını aşarak kitlelere doğru genişlemek temayülü oldukça sarihtır. Kitâbin adını taşıyan ilk hikâyeye harbin küçük burjuva psikolojisinde yarattığı hührani, barış hasretini ifade ediyor. "Önce ekmekler bozuldu, sonra hersey, güzel bir giriş, sanırsınız ki ardından en geniş kütlenin hayatı görünecek.. "Semt,, inde kapanan muharrir, şüphesiz "ferdiyet,, te kapananlara nazaran daha ileridir.

İnsanlara, şehrin kitle halinde kaynaşan insanlarına beslediği derin sevgi O. Akbala azamî genişleme imkânlarına mâlik bir "şahsiyet,, kazandırmaktadır. Belki de yakın bir gelecekte, onu halkın sanatkârı olarak göreceğiz. H. T.

DERGİLER

SÖZ:

Bu demokrat kültür dergisinin son sayısında Nureddin Eşfak'ın çok güzel bir şiirini, Behice Boran'ın "Basın hürriyeti,, ni, Asaf Ertekin'in 4 Aralık hâdisesi tîzirindeki bir kritığını ve "Demokrasi Nendir?,, başlıklı, N. Sarioğlu tarafından çevrilen "Avam kamerası üyelerinden Muhammedzâkâr Hollis, Komunist Piratin, Liberal Roberts ve Sosyalist Walker arasında Londra radyosunda yapılmış bir münakşayı,, bulacaksınız. "Söz,, ü okuyucularımıza hararetle tavsiye ederiz.

BAŞAK

Adanada çıkan bu ileri kültür dergisini okuyucularımıza sağlık veririz. Her sayısında biraz daha mükemmelleşmekte olan "BAŞAK" da güzel yazılar bulacaksınız.

"GÜN" ÜN DOSTLARINA

Dergimiz 25inci sayı ile ilk cildini tamamlayacaktır. Bu yirmibeş sayının ne büyük güçlükler ne ağır sosyal imkânsızlıklar ve ne güç dayanıllı fedakârlıklarla çıkarılmış olduğunu hepiniz biliyorsunuz. "Gün,, ün yaşamaması için yapılan içrenç propaganda ve kösteklemelere rağmen "Gün,, işte daima ayaktadır ve tarihi aylarda yapmış olduğu "Demokrat cebheyi tek başına tutmak,, hizmetile her zaman iftihâr edebilir.

"Gün,, yaşamalıdır. Onu siz yaşatacaksınız.

"Gün,, ün eski sayılarını idaremizden isteyebilirsiniz. İkinci cild ile "Gün,, daha mükemmel olacaktır.

DAVAMIZ ve MÜDAFAMIZ

Sabiha Z. SERTEL

M. Zekeriya SERTEL

Fiyatı 75 kuruştur

AVRUPA TARİHİNDE HALK HAREKETLERİ

Behcet ATILGAN

İşçiler, köylüler faaliyete geçerek kilise emlakini zapptettiler papazları kesmeye başladılar, bu zengin - fakir mücadelesi yıllarca devam etti, nihayet afaroz ve hertürlü silâhla bastırılmasına teşebbüs edildi.

Avrupada Rönesans, teceddüt hareketleri, güzel sanat ve yeni ilim henüz doğmamış Hristiyanlıkta bir inkilâb yapan Martin Lüter daha dünyaya gelmemiştir. Malûmdur ki, medeniyet Akdeniz muhiti etrafında idi. Fenikeli ve Yunanlı gemiciler Akdenizde seyyahat ediyorlardı. Halbuki Sedr ağacının ortadan kalkması yani bunların kesilmesi Fenike gemiciliğini öldürmüştü. Zira bu ağaçlar hem hafif hem de son derece mukavimdir. Bunların imhası artık kayık yapma imkânını müsküllerstiriyordu. Denebilir ki, ~~Fenike~~ medeniyetinin çökmesi bu Sedr ağacının imhasile müvazidir. Netekim Yunan medeniyeti de böyledir. Akropoldeki ağaçların kesilerek yok olması Yunan gemiciliğini öldürmüştü. Buna mukabil dünyanın sonu telâkki edilen Septe boğazından dışarı çıkışması iki mühim teknik inkilâba bağlıydı:

1 — Açık denizlerde seyyahat için pusla.

2 — Denize mukavemet edecek şekilde gemi yapılması.

İste bu iki hususiyet İtalyada, Portekizde ve Holandada baş gösterdi.

Leonar Dövinci, yalnız ressam değildi. Çok ileri bir idrolîk mütehassisidi. Sezar Pjia'nın aynı zamanda mühendisi idi. Bu yeni durum pek tabiidir, yeni bir sınıf doğuracaktı. Teknikçe ileri bir gemici sınıf daha ileri bir tâbirle bir Mercantil sınıfı... İste bu Merkantil sınıf kendine has yeni bir takım ideolojiler de getirecekti. Mazlum sınıfının izdîrabını istismar ederek, ona tavizler vererek harekete de getirecekti. İste: İngilterede Jan Uviklef namında bir papas incildeki fakirlik lehindeki fikrayı ileri sürerek köylüyü azaletin ve kilisenin ihtaralarına karşı korumak için kollektif mülkiyeti müdafaa ederek papaya isyan etmiştir. Fakat dinî islâhat onu evvelâ kilise ile bilâhare de asillerle ihtilâfa sevketti; ve papa tarafından afa? roz edildi. Uviklef'in tesiri altında kalan Bohemyalı Jan Hüs de kiliseye karşı bayrak açtı, kilise elinde bulunan geniş emlâkin halka dağıtmamasını istiyordu.

Bohemya mamur ve zengin bir memleket olmasına rağmen papazlarla asilzadeler zengin, Halk ve köylü ise pek fakirdi. Menfaatini gören fakir halk Jan Hüs'ün mezhebini kabul etti. Kilise emlâkine konmak istiyen Asilzadeler de bu mezhebe iltihak etti. Jan Hüs ise, vaazlere halkı hak iddiasına sevkediyordu. Büttün enerjisi, kilisenin İslâhi ile fakir halkın müdafası lehinde yaptığı faaliyette toplanır. İşçiler, köylüler bu faaliyeti göz

Böhlm isminde Hüs meslek'ini salik bir adam ortaya çıkararak halka:

"Sınıflar arasında hiçbir fark kalmayıcağı,, müjdeliyordu. Onun arzusu "Memlekette fakir, zengin bir olacak, bütün vergiler kalkacak, hükümdarlarla asilzadeler bile çalışma suretile ekmeklerini kazanacaklardı.,,

Bu sözler Almanyanın her tarafında bir galeyan uyandırdı. Çok geçmeden binlerce kadın ve erkek yeni peygamber etrafında toplandı. Fakat Hans Böm harekete geçmeden yakalandı. Hüs gibi ateşe atıldı. Cemaati de dağıldı. Dağılan bu cemaatin her ferdi kendi köyüne aldığı ihtilâl fikrini götürdü. Seneler geçiyor, bu kıyamalar artmaka devam ediyordu. Diğer taraftan Macaristanda 10 uncu asrin ortalarında başıyan Begomil hareketleri devam ediyordu. Macaristan'dan başıyan Haçlı seferlerile 15inci asra kadar devam etti. Bosna, Macar Haçlıları tarafından tahrib ve yağma edildi. Bu hal kanlı harbelere sebep oldu; mutezile mensupları son derece mukavemet gösterdiler.

Bir aralık Katarism devletin dini olarak ilân edildi. Fakat Macar ve Lehlerden mürekkeb bir Haçlı ordusu Bosnalı katarların mukavemetini kırdı.

İste Hristiyanlık Plat-form üzerinde yapılan bu herezi hareketi, doğrudan doğruya Roma hâkimiyeti altında ezilen ve ona verilen yüksek vergilerden doğmakta idi. Yukarıda işaret ettiğimiz gibi keyfiyet doğrudan doğruya doğmakta olan Burjuvazinin —ki Merkantil sınıfın tekâmülü neticesidir— Roma tahakkümünden kurtulma cehdi, merkezî kiliseye verilen Baclardan sıyrılma keyfiyetidir. Netekim Hegel Burjuva milliyetciliğini, hristiyanlıkla mahalli ırkların sentezi olarak öne sürmektedir. Hegel bu görüşünde haklıdır. İngiliz Burjuva inkilâbi, Britanya adası Nordik ırkının Anglikan kilisesi altındaki mutezile hareketinden ibarettir. Netekim İngiliz inkilâbında ilk kiral, Hanover dükü idi. Fransız Burjuva inkilâbi, Sen Jak adlı kiliseye bağlı mutezile hareketinden kuvvet alan Jakoben tarikatına dayanmaktadır. Alman Burjuva hare-

HAKİKAT

Sitmeli bir rüzzgâr eserken vücudumdan
Ve sitmali toprak üstünde
Buğdaysız ekmeğin yerken
Seni tanıldım, hakikat,
Ve sitmali rüzzgâr
Uzaklaştı vücudumdan.
Sitmali toprak üstünde
Buğdaysız ekmeğin yiyorum
Ve kuvvetleniyorum.
Artık benim için korku yok,
Artık benim için ölüm yok;
Sen varsın, hakikat,
Sen varoşlukça
Yaklaşamaz vücuduma
Sitmali rüzzgâr.

Sabri SORAN.

keti de bu şekildedir. Fin hareketi de... Bütün mutezile hareketleri Burjuvazinin doğusu ve inkişafı ile muvazi bir halka taviz verme keyfiyetidir. Netekim meşruiyet inkılâbını yapan manastır ocağı, melâmi mutezile hareketine dayanmaktadır.

İnsanlığın imhasını teşkil eden bu harpler Hıristiyanlık için hiçbir fayda temin etmedi. Çünkü, Türklerin 1385 den itibaren Balkan yarımadaya nüfuzu ile yavaş yavaş İslâmîyetin nüfuzu altına girdi. 1463 senesinde Bosna ile Harbe başlandığı vakit Hıristiyanlıktan nefret eden Halk hiç mukavemet göstermeden teslim oldu; kilisenin zulmünden kurtulmak maksadile kitle hâlinde İslâmîyeti kabule mecbur oldular.

16. yüz yilda bütün Almanya isyan halinde idi; işte bu sıralarda Lüter de meydana çıkmış, mezhebinin yaymağa başlamıştı. İsyancıların bir kısmı emlâki, araziyi müsavi surette taksimini, diğer bir kısmı ise doğrudan doğruya köylü ve işçi idaresi kurmak dâvasında bulunuyorlardı. O zaman Avrupada mutezile hareketinin merkezlerini İtalya teşkil ediyordu; papa tarafından kurulan Engizisyonlar bu hareketi durduramıyordu.

Almanyadaki âsilzadeler, İtalyan derebeylerine nazaran daha kuvvetli oldukları için bu hareketleri karşılayabileceklerini zannederek isyancıların taleplerini reddettiler. Bütün köylüler, işçiler ayaklandılar, karşı durmak isteyenleri öldürdüler. Parola: Mal mülk ortaklılığı idi. Her âsilzade, papaz ve burjuvadan Alnan malların bir kısmı teşkilata veriliyordu. Bu hareket uzun süremedi, Derebeyleri nihayet galib geldi. İntikam almak bahanesile köylüler ve işçilere her türlü eza ve cefa reva görülerek boyunlarına daha kalın esaret zincirleri geçirildi.

Almanyada "köylü harbi," namı altında komünizm ihtilâli bastırılırken 1452 de Tomas Münser'in tesis ettiği Anabatist hareketi alevleniyordu. Münser İncille işe başlayarak ilk Hıristiyanlık seneleinin hayatını iade etmek istiyordu; köylü ve halk arasında büyük bir taraftardı. Anabatistler Tevratta aşardan bahsedildiğini görünce İncil ile birlikte, Tevrata göre de hareket edilmesini istediler. Köylüler harbi sönerken Anabatist isyam baş göstererek komünistlige müncir oldular.

Zaptettikleri köylerde ve şehirlerde "kardeşlik cemiyetleri," meydana getirdiler. Her taraftan alınan mallar cemaat arasında taksim ediliyordu. Marten Lüter bu harekete karşı protestan derebeylerini harekete geçirdi. Büyük bir harb cereyanı

SANAT DÜNYASI

Maksim Gorki

Yazar: Oktay AKBAL

Gorki'yi senelerce evvel Sahaflar sokağından satın aldığı ufak boyda, kabi kopuk küçük bir kitapla tanıdım. Henüz Gorki'nin bambaşka dünyasına giremeyecek, onu ve insanların anlayamayacak bir yaştaydım. Böyle olmama rağmen o küçük kitap 'Yol arkadaşları,' bende kuvvetli bir tesir bıraktı, günlerce stepi, insanların, konuşmalarını, hikâyeyin baş kahramanı olduğu anlaşılan Gorki'yi düşündüm dum. Şimdi o küçük kitabı kimin tercüme ettiğini bilmiyorum. Yalnız o kabsiz, yırtık sayfah, ufak kitapla Gorki'nin dünyasına ilk adım atışımı hatırlıyorum. Seneler boyunca Gorki'yi daha yakından tanıdım, onun bir aşinası, bir dostu olmasını bildim. İlk okuduğum hikâyelerinden biri olan "Yirmi altı erkek ve bir kız," da ki insanların bana yakın olduğunu bazı anlar hisseder gibi oluyordum. Gorki'nin yazlarında, okuduğum diğer muharrirlerden ayrı olan bir şey vardı. O edebiyat yapmıyordu, fakat şairdi; üslûp özentisi yoktu, fakat kendine has üslûbu vardı. İnsanı birkaç cümledede kalbinden yakalamasını biliyordu. Onun insanları bize yabancı değildi. Bütün hikâyelerinde nefes alan, yaşayan, çırpinan, didinenlerin bir hikâyeci kafasında yaratılan kuklalar olmadığını emindim. Muhakkak ki onlar bu yeryüzü üstünde bir tarafta mevcuttular; yaşıyorlar, çalışıyorlar, çile çekiyor ve ölüyorlardı. Gorki de bu insanlardan biriydi. Yalnız o gördüklerini, yaşadıklarını, kalemi eline almış yazmıştı. Hikâyeleriyle tanımadiğimiz fakat hiç te yabancısı olmadığımız insanları gösteriyor, okuyanı hayatın içine sokuyordu. İnsan onun yazılarını okurken muharririn veya kahramanların hangi milletten olduklarını düşünmüyordu bile. Onlar Rus olabildikleri gibi, Türk, İngiliz, Alman Fransız V. s. olabilirlerdi. Onun kahramanları dünyanın herhangi bir yerinde yaşayan, istirap eden, insanlardı. Hepsî de Gorki'nin kalemiyle, hakikatten alıp beyaz kâğıt üzerine yerleştirilmiş, böylece Ölmezlige kavuşmuşlardı. Çok zaman yanı basımdan geçen herhangi üstü başı kötü, zayıf yüzlü bir insan görsem Gorki'nin hikâyelerinden kaçmış biri olarak düşündüğüm oldu.

Maksim Gorki'nin hayatını, çilelerini anlatmak artık lüzumsuz. Zaten bir tek hikâyeyini okuyan muharririnin hayatını kâfi derecede öğrenmiş demektir. Maksim Gorki müstear adını taşıyan Aleksi Ma-

simoviç Reşkof'un dörtty yaşında öksüz kalan, çocukluğu ve gençliği boyunca en yorucu işlerde çalışan bir adam olduğunu edebiyatla uzaktan olsun ilgisi olanlar bilir. Hayat hikâyesi gözden geçirildiği zaman karşımıza Amerikan tipi bir muharrir çarpar. Bugünkü meşhur Amerikan romanları meselâ Caldvel, Steinbeck'in hayatları ile Gorki'nin hayatı arasında çok benzeyişler görür. Bunlar da Gorki gibi ufak yaşıta hayatın ağırlığını sırtlarına yüklemişler, binbir işte çalışmışlar, ilerde yazacakları yazıların mevzularını baştan başa yaşamışlardır. Yalnız Gorki'nin biografisinde bir iki hâdise tipik olarak Rus'tur. diğerlerinde görülmez. O da Gorki'nin yirmi yaşında hayattan bezgin olarak intihara teşebbüs etmesi, kurşunun cigerlerini delmedi; ve ihtilâlcî olarak faaliyete geçen muharririn sürülmlesi, hapse atılmasıdır.

Gorki çektiği çilelerden otuz yaşında kurtulmuştu. O sıralarda artık bütün Rusya'da meşhurdu. Eserleri kral sarayından, en fakir kulubeye kadar her yerde okunuyordu. Rus akademisine aza seçilmiş, fakat bunu reddetmişti. 1901 de Sosyal Demokrat partisine giren Gorki birçok mücadelelerden sonra İtalyaya kaçmış, Lenin'le, Kapri adasında bir müddet bulunmuş, ihtilâlden sonra yurda dönüp, Rus kültürünün en ufak zerresinin kaybolması için uğraşmıştır. Sovyetler devrinin başlangıcında Gorki bu yeni devrin temel taşı oldu. Eserleri otuz üç milyon adet basıldı, doğduğu şehr, Moskovada bir cadde ve tiyatroya adı verildi.

Gorki'nin eserlerinin değeri çok münakaşa edilmiştir. Çok kısa bir zamanda şöhretini yapan bu genç muharrir birçok kıskançlık duygularını alevlendirmiştir. "Aşağı tabaka arasında,, adlı piyesinin Moskovadaki temsillerinden birinde halkın Gorki'ye karşı gösterdiği tezahüratı gören devrin tanmış muharrirlerinden Babarikin'in şu sözleri söyledi malûmdur: "Bu Gorki'de kim? Beş senedir yazı yazan bir adam. Ben kırk senedir yazarım, altmış cilt eser neşrettim hiçbir zaman bana böyle bir şey yapmadılar..,

Gorki'yi; Dostoyevski, Tolstoy, Çehov'a nispetle zayıf veya onu hepsinden üstün bulanlar olmuştur. Bence bir muharriri, bir sanatçayı diğeryle mukayese etmek yanlış bir usuldür. Her sanatçı bir bütündür ve ancak o bütünlüğü içinde mü-

Serbest Nazmın Hususiyetleri

Türk şiri bir vezin-kafije meselesi olarak ölü bir noktada bocalarken Nâzımın taze ve kudretli sanatı edebiyatımızda ihtilâl yapmış ve şiri hayatı, hayatı şire kavuşturmuştur. Bu mükemmel başa-rılmış hamleden sonra şairlerin daralmış ufukları alabildiğine genişlemiş, yillardan beri sıkıcı bir edebiyat rejimine tâbi tutulanlar hürriyetin hiçbir seye değişilmeyen nimetlerinden faydalananmağa başlamışlardır. Bu hal, edebiyat yoluyle de olsa halkın zaferi demekti. Çünkü nâzım ve nâzımın yolunda yüryüyenler gözlerini burjuvaziye mensup olan sanatçılardan gevelidikleri pörsümüş hâdiselere dikmuyorlar, asırlardır ihmâl edilen Türk halkını kendilerine mevzu edinivordar. Şuurlu olarak halkçı sanat anlayışı Nâzîmla baslar ve Nâzîm'in çetin yolunda halk sevgisivle her meşakkate katlananların eserleriyle devam eder...

Gecen yazımızda bu halkçı sanatın kabataşla izahını yapmıştık. Şimdi de serbest şîrin teknik hususiyetlerini belirtelim.

"Evvelâ şunu söyleyelim ki: şîirle nesri, hikâyeyi, roman, tiyatro vesaireyi ayıran sev, birisinin vezinli ve kafiyeli olması, diğerlerinin vezinsiz ve kafyesiz ol-

-talâa edilmelidir. Her yazar bir dünya yaratmasını bilen adamdır ve yaratılan her dünya diğerinden ayrı ayrıdır, mukayeseyle imkân yoktur. Gorki, bir Servantes, bir Şekspir, bir Tolstoy gibi bir dünya vermeye muvaffak olmuştur. Onun eserlerinde Rus toprağının azameti gözler önnüne bir harita gibi serilir, kilometrelerce uzayan nehirler, içinden trenle günlerce gecilen ormanlar, büyük vadiler, geniş ovalar, bitin tükenmiven stepler ve cile çekken insanlar, insanlar.. Bütün bunlar bir rüzeâr halinde Gorki'nin eserlerinden eser. Bir vâbancı yazar Gorki'de esaslı üç unsur bulduğunu söylüyor; tabiiilik, azamet, genişlik ve fakirlik. Baska biri onun dâhi olmadığını, fakat bir devre imzasını attığını, bütün yirminci asır Rus edebiyatının her sayfasında hissedildiğini voz'yor. Bu söze ilâve edilecek bir sey dâha vardır, o da Gorki'nin dünyâının her memleketi için bir sembol gibi kabul edilmiş Balkanların Gorkisi olan Panait İstrovi, Amerikanın Gorkisi denen Jak London onun vüründüğü vollardan geçmişler, onu ustâd bilsinlerdi.

ması değildir. Nice vezinli, kafiyeli yazılar vardır ki şîirle hiçbir alâkâsi yoktur. Şîir, roman, hikâyeye vesaire gibi edebiyat şubelerini birbirinden nisbi olarak ayıran sey, sekilden ziyade muhteva, hava, derinlik, mikyas farkı velhasıl (fikir ve his) sahasında gördükleri iştir. Aynı hâdiseyi şîir, hikâyeye, roman, tiyatro ve sinema senaryosu başka başka mikyaslarda, hava ve derinliklerde verirler, aradaki fark buradan gelir. Yeni serbest şîir yazılıyla okunuş arasındaki farkı kaldırılmıştır. Bundan başka şehrîn şîiri olan yeni şîirin terkibi ve teknigi daha mürekkeb olmuştur. Köylü ve çoban iktisadiyatının muttarid sesleri yerine şehrîn muazzam senfonisi gelmiştir (1). "Yeni şairlerin şîirleri gerek teknik gerek muhteva itibariyle ne hece, ne aruz fakat son edebî cereyan tarzındadır. Muhtevaları ekseriyet itibariyle REALIST - MODERN'dir. Yeni şîir tarzında dikkat edilmesi lâzım gelen şey yalnız satırların dahili ahengî değil, fakat aynı zamanda satırların arasındaki ahenge ve imtizaca dikkat etmek lâzımdır. Bundan başka kafiyelerin yerini tâyin etmek meselesi gayet mühimdir. Kafîye, kafîye için değil, muayyen bir maksat için yapılır. Teşbih ve hayallerde mücerred mefhumlara muşahhas teşbih, muşahhas mefhumlara mücerred teşbih bulmak husus (2), nu gözden kaçırılmamalıdır.

Bu anlatış ve bu itina ile eser verecek şairlerin sık sık tenkid edilen ahenk hataları herhalde düzelmış olacaktır. Zira genç şairlere yeni şîirin izahımı büyük bir şevkle yapan Nâzîm Hikmet'in bütün eserlerinde hâkim olan dinamizm, onun fikri enerjisinden gelmekle beraber şekli ihmâl etmemesi başarılarında esashî bir âmildir. Nâzîm "şîir dili, mesir dili, konuşma dili" diye ayrı ayrı diller tanımıyor. O bir tek dille yazıyor: uydurma, sahte, sunî olmayan canlı, geniş, renkli, derin, azamî mürekkeb, yani azamî sade lisanla. Bu lisanın içinde havatîn bütün unsurları vardır: Bize göre şair şîir yazarken başka şâhsiyet konuşurken, tâbiî ile kavga ederken, yemek yerken başka bir şâhsiyet değildir. Bize şair bulutlarda uçtuğunu vahmeden dejenere değil, hayatın içinde hayatı teşkilâtlandıran bir vatandaşdır (3)...

Osîm Sarp

On altı yıl önce varılan bu kanaatin doğruluğu ikinci cihan harbinde de çok kanlı, çok ıztıraplı misallerle sabit olmuştur. (4) Zira Yugoslav kurtuluşunda Ma-reşal Tito'nun yanında savaşan 16 yaşında şairle ak sakallı şair (5) bugünkü hür ve demokrat Yugoslavya'nın teşkilâtlanması rol oynamıştır. Büyük Fransız şairi Aragon ve arkadaşları, Fransa'nın kalkınmasında cephede ve hayatın içinde az emek harcamamışlardır. Bizim hâlâ İstiklâl savaşının destanının yazılmaması (6) piyasa şairlerinin inkilâpcı hüviyetten mahrum olmaları neticesidir. Nâzîm'in teknigi onun inkilâpcı hüviyetine tipatıp uygundur. Inkilâpcilik daimî bir tekâmülü emrettiği için Nâzîm'in şîiri daima taze ve moderndir. Şîirlerini anlıyarak okuyanlar tasvir ettiği seyde bir sema kısalığını ve bir kabartma harita kudretinin vuzuhunu görürler.

Nâzîm, Heceyi ve Aruzu tamamen bırakmış; hayatın diyalektik inkişafına uygun bir şîir teknigi yaratmış olmakla beraber onda bazan aruz, bazan hece kalıplarına göre yazılmış hissini veren satırlar bulmak mümkündür. Hemen söyleyelim: Nâzîm satırların mevcut kalıplara uydu-rulmasına hiçbir zaman dikkat etmemiştir. Şîirin genel ritmi belki böyledir. rast-lamağı icap ettirmiştir. Nâzîm'in muarızları serbest nâzîm'in büyük Rus şairi Mayakovskî'den alınma olduğunu söylemekle Nâzîm'i bir taklide seklinde göstermeye kalkarlar. Halbuki Nâzîm'in şîir yazma sekli bir arama ânının mahsuliüdür. Nâzîmla beraber Moskovada okuyanların sahadetivle sabit olan bir hakikat sudur ki, Volga boylarındaki achiği gösteren bir filmi hep beraber seyrettikten sonra Nâzîm ilk serbest şîiri olan "Acların göz be-

(Devamı 11. sahifede)

(1) Resimli Ay, Teşrinievvel 929

(2) " " Teşrinisani 929

(3) " " Haziran 930

(4) Birinci Cihan Harbinde de şairlerin teşkilâte karakterleri belirmiştir. Sovyet ihtilâlinde dev şair Mayakovskî 1917 davâsında kollarını sıvamıştı. Propaganda resimleri yapmış, şîirler yazmış, işçi kitlelerinin organize edilmesinde gerefli yerini almıştı. Bugün de böyle şairlere ne çok ihtiyaç var.

(5) Fransız vatanseverlerinin çıkardığı Marseyyez dergisinde bu hususta geniş izahat vardır.

(6) Halûk Nihâd Pepeyi'nin destan dene-meleri duyulmamış bir heyecanın mahsülü olduğu için fazla bir önem taşımaz kanaatindeyiz.

BABASININ ÇİFLİĞİ

Doğan RUŞENAY

Gülicher'in cüceler ülkesindeki boyuna bürünüp gözleri gurur perdelerile kör olduktan sonra devler ülkesinde de aynı minval üzere icra-i-saltanat etmeye kaldık hafili hemen tanıyacaksınız. Onun gözü, saçı Cermen; kesesi Tory, küstahlığı Falanjistir. Üstelik inkilâpe-i-zaman ve ıslâpu-i-devran geçinir. Her yirmi dört saatte bir inkilâba sadakatini ilân eder. Ancak inkilâbin hangi inkilâp olduğu tasrih edilmemiştir. Gülicherin, cüceler memleketinde rasladıklarından biri geçenlerde bu hususu aydınlatarak "o adam 1923 ten sonra kesesinde hasıl olan inkilâba ilân-i-sadakat etmektedir," diye yazdı.

Bir gece SULU adlı bir kâğıdı bedenine siper yaparak, dışarıda yalnız kafası kalmış olduğu halde bu "inkilâp,, aراسı rüyama girmesin mi? Bir kürsüye çıkmış bağır, bağır bağırıyordu: Bizde hürriyet var, adalet var, müsavat var, parti var.. Bütün bu nimetler her yoklamada "buradayız!", diye cevap verdikleri halde şimdi küstah muharrirler, şerefsiz particiler, namussuz komunistler, edepsiz muhalifler, satılmış ajanlar onları yok göstermeye çalışıyorlar.. Yok olur mu? Hele bir yoklama yapın, göreceksiniz ki onlar edep dairesinde ayağa kalkarak "efendim,, yahut "buradayız,, diye cevap verecekler. Olmayan bir şeyin "varım,, diye ses vermesi imkânsız olduğuna göre onlar da var demektir.,, Buraya kadar rüyam korkunç değildi. Ama sonra birdenbire dehşetli bir kabus halini aldı. Ağa öyle açık feryatlar, beşer insiyaklarının maymun dedeelimizden kalmış derinliklerinden kopup geldikleri anlaşılan öyle vahşi çığlıklar kopararak bağırırmakta devam etti ki doğrusu acıdım. Bu feryat ve çığlıklar arasında şunları, hep o aynı sözleri söyleyordu:

"İnkilâba salıkız, hürriyet bizde, parti bizde, bizden başkası ya satılıktır, ya kiralık. İnanmayın ey ehli ulus, onlara inanmayın. Biz nimetleri ne satın aldık, ne de kira ile tuttuk. Hepsi dededen kalma çifliğimizdir. Karılarımız gibi onlar da helâlimizdir.,, Bu sözlerin hepsini anlıyordum. Ama feryat, çığlık, gözyaşları neden diye düşünüyor, sebep bulamıyorum. Feryat kasırgası içinde sersemlemiş, hatibin bütün vücudu SULU isimli kâğıtla örtüp, yalnız başını göstermekte olduğuna dikkat etmez olmustum. Bir arkadaş aklım başına geldi, "yahu bu adamca-

Köyun içinden

Köylüm,

Daha dün ben senin içindeydim, simdi daha çok sen benim içimdesin. Haklı olarak ve belki de diyeceksin:

— Sen de kaçın şehre de, hem baş şehre, sen de bize nameler ve süslü sözler yollama yolunu tutun. Sen de bozuldun, kolay köycülüge döktün işi

Hayır köylüm, sen yolladın beni buraya. Senin için geldim

Burada köy derdini haykuran tutuyorlar amma, o garip diyarin aaklı olmayan tuhaf áletlerinden, ananelerinden söz edersen afal afal dinliyorlar. Dinlemekten başka hüneri olmayan bu adam oğullarının hafif tarafını yakalamış olan akgözler de, burada oturdukları yerde, köylerden yalan yanlış derleyip topladıkları ádet veya tekerlemeleri kitap yapıyorlar. Bu suretle yalnız para kazanalar neyse onlara hem de 'Köyü,, diyorlar.

Yalnız şurasını itiraf edeyim ki, senin muztarip ve neşesiz olduğunu fisildayanlar da var. Onlarla bu noktada olsun birleşiyorum. Amma ve hemen bir yerde bunlarla anlaşamıyoruz. Bu ıztırap ve neşesizliğin giderilmesinde.

Onlar senin yüzündeki kat ve kırışıkların sebebini aramadıkları gibi bunları okuyamıyorlar da. Kendilerinin katmerli gerdan ve parlak yüzlerini yalnız dans, şarkı, eğlence yapıyor sanıyorlar da üstat geçenin bu kişiler, seni de neşelendirmenin, ıztıabını gidermenin çaresini bir başka türlü daha oynatmakta arıyorlar.

Sabahla, aç karına da olsa, terden çürümüş gömleğinle yarı saat çalar, oynarsan hiç bir derdiin kalmazmış:

Arabanın tekeri,
Deh, deh, deh aman.

Köylüoğlu

giz neye viçudunu örter, acaba heyecanla, evden pantalonuz falan çıktı da sonra mı işin farkına vardı?,, diye düşündüm. Dayanmadık, kâğıdı söyle aralayıverdik. Müstehcen bir manzara ile karşılaşmaktan korkuyordum. Bir de ne göreyim, hatibin ayaklarından birine koskoca bir köşk, bir villâ, ötekine bir otomobil ve bir altın külcesi asılmış, olana ağırlıklar ile —cazibe kanununa uygun olarak— arzin merkezine doğru sallamıyorlar. Hatip kendinden geçmiş olduğu halde hürriyet nutuklarına, inkilâp vâzlarına devam ediyor "Muhalefet memleketin selâmeti için lâzımdır ve biz muhalefete de muhalif olan en ileri muhalifleriz!,, diyordu. Sonra yi-

(Sonu sahife 12 de)

KÜLTÜR DÜNYA

FAŞİZM VE İLİM

Faşist Almanyada talebeler her yıl azalmaktak, ders seviyesi düşmektedir ve ilim gerilemeyecektir. Harbde bu geriliğin farkedilmemesi kovulmayan ve kaçmayan eski nesil ilim adamlarının sayesinde ola-

bilmıştır, yoksa faşizm ilim demektir.

Dr. E. Y. Hartshorne'un gisi, cilt: 142, sahife: 175) b

digi istatistiği aşağıda nakle

Kış devresi	Üniversite talebeleri	Mühendis Okuru	Riyaziye ve Fen	Kimya
1932 - 1933	116 . 154	14 . 477	12 . 951	3 . 543
1933 - 1934	106 . 764	13 . 452	10 . 852	3 . 504
1934 - 1935	89 . 093	10 . 310	7 . 943	33 . 006
1935 - 1936	81 . 438	9 . 293	6 . 493	2 . 696
1936 - 1937	67 . 082	7 . 649	4 . 616	2 . 058

Göründüğü gibi naziler geriliği dünyaya tatbik etmeye yeltenmeden önce en önemli kültür memleketi olan kendi vatandaşlarında öğretimde irticaya sade keyfiyette değil aynı zamanda kemiyette de başlamışlardır.

Demokrasilerin bu İkinci Genel Savaşı kazanmasında faşizmden kaçan yüzlerce Alman âliminin çok büyük rolü olmuştur. Sade iki tanesinin ismini hatırlamışlardı.

latalım: Einstein ve Lise Mardan birincisi Almanyadan önce atom enerjisini varlığını bulmuş, ötekisi atom bomba lazm olan önemli çalışmaları manyasında yapıp harbin ortakaya kaçımıştır.

Cahillik ve inticanın o ku

ki, sonunda onu benimsenle

SOVYETLER VE İLİM

Sovyet Cumhuriyetlerinde ilim yirmi yıldır dev adımlarıyle ilerlemektedir. S. Gopner'in kitabından alınan a

yıllar bunu açıkça göstermek

Yıl.	Devamlı okurlar	Orta tdris	Yüksek tdris	Umumi kütüphaneler
1914	7.896.000	866.000	112.000	12.600
1939	35.000.000	20.700.000	620.000	77.500
1939'da Bütün kütüphaneler.				Kitapları:
240.000				442.000.000

Sovyetlerde yüksek öğretim bir lüks veya bir kulfet olmaktan çok, her yaşta ve her meslekteki vatandaşlar öğrenmek, ve böylece ilerlemek maddî imkânı ilk defa için bulmuşlardır.

Öğretim halkın olgunlaşması, her vatandaşın istidatlarının gelişmesi ve memleketin pratik hayatı gelişmesi bakımından Sovyet cemiyetinin temellerinden biri savılmaktadır.

İlim ve teknik ilerlemeye bir kusur ve bir zarar gibi telâkki etmeye başlayan

kapitalist memleketlerle Sovyet yese için bir misal verelim: I. hur (Quantum Mechanics) es ci basımını teşkil eden 3.000 yetlerde birkaç ayda satıldıktan İngilterede ancak üç nüsha satılabilmiştir. Sovyetdeki ilerleyişini tebarüt ett. Üniversitesinden Pr. J. D. Be social function of science) ki digimiz yukarıdaki misal yineden yolu iyice göstermektedir.

LTÜR DÜNYASI

FAŞİZM VE İLİM

nyada talebeler her yıl eviyesi düşmekte ve ilim Harbde bu geriliğin far-ilmayan ve kaçmayan es-nlarının sayesinde ola-

Üniversite talebeleri	Mühendis Okuru	Riyaziye ve Fen	Kimya	Tıbbiye
16 . 154	14 . 477	12 . 951	3 . 543	32 . 437
06 . 764	13 . 452	10 . 852	3 . 504	33 . 383
89 . 093	10 . 310	7 . 943	33 . 006	30 . 123
31 . 438	9 . 293	6 . 493	2 . 696	33 . 482
67 . 082	7 . 649	4 . 616	2 . 058	32 . 437

ibi naziler geriliği dün-ge yeltenmeden önce en leketi olan kendi vata-irticaya sade keyfiyey-nanda kemiyette de baş- in bu İkinci Genel Sa-a faşizmden kaçan yüz-inin çok büyük rolü ol-tanesinin ismini hatırl-

latalım: Einstein ve Lize Meitner, bunalardan birincisi Almanyadan kovulmadan önce atom enerjisinin varlığını hesaplaşmış, ötekisi atom bombası icadı için lâzım olan önemli çalışmalarını Nazi Almanyasında yapıp harbin ortasında Amerikaya kaçımıştır.

Cahillik ve irticanın o kusuru vardır ki, sonunda onu benimseyenleri yok eder.

Rasih Nuri

SOVYETLER VE İLİM

riyetlerinde ilim yirmi-riyle ilerlemektedir. S. Gopner'in kitabından alınan aşağıdaki sayılar bunu açıkça göstermektedir:

okurlar	Orta tedris	Yüksek tedris	Umumi kütüphaneler	Umumi küt. kitapları
6.000	866.000	112.000	12.600	8.900.000
0.000	20.700.000	620.000	77.500	146.800.000

in kütüphaneler. Kitapları: 442.000.000

yüksek öğretim bir lüks maktan çıkmış, her yaşı-teki vatandaşlar öğren-lerlemek maddî imkânını nuşlardır.

ün olgunlaşması, her va-rının gelişmesi ve mem-watta gelişmesi bakımlı-retinin temellerinden bi-

lik ilerlemeği bir kusur telâkki etmeye başlayan

Rasih Nuri

DOST

Ben berceste misrai buldum
Hey ömrümce söylerim
Gözden, gezden arpacıkta olsun
Hey ömrümce söylerim
Bızsız İlgaçın çam ormanları güzel değildir
Hayda günlerim hayda
Sırtımı düşmana verdikçe
Murat dağları güzel değildir
Dost dost ille kavga
Biz olmasak gök yüzü, biz olmasak üzüm
Biz olmasak kömür göz, üzüm göz, elâ göz
Biz olmasak göz ile kaş, öpüctük, nar içi dudak
Biz olmasak ray, dönen tekerlek, yüksakan bugday, aym on beşi
Biz olmasak Taşovanın tütnü, Kütahya-nın çinisi
Yani bızsız
Anne dizi, kardeş dizi, yâr dizi güzel
değildir
Ben berceste misrai buldum
Gel günlerim gel de dol
Gel Aydinlim, Izmirlim
Gel aslanım Mamaktan
"Erzincandan Kemahtan,,
Düşmanlar selâm ister
Gözden, gezden, arpacıkta
Adananın pamuğu dokumada
Diyarbakır, Afyon, Kütahya fabrikada
Ümit işkencede mahzun
Emek işkencede mahzun
Tenim, ayaklarım üryan
Ekmek işkencede mahzun
Ve Divrikin demiri arabada
İşçi, köylü ve işçi birarada
Söyle türküler yadigâri kardeş
Söyle lağırlar yadigâri kardeş
Neden alın terleri
Nimetler, haklar haram oldu sana
Gel günlerim gel de dol
Gel Aydinlim, Izmirlim

Gel aslanım Mamaktan
"Erzincandan, Kemahtan,,
Düşmanlar selâm ister
Gözden, gezden arpacıkta
Sana selâm olsun
Hürriyetlerin meçhul olduğu dünya
Canım Türkiye, memleketimiz
Çalışan halklar ile ümmi
Çalışan halklar ile garip
Irgadı, esnafı, madencisi, iptidai aletleri
Kadınları, erkekleri, hapishaneleri
Başı boş suları, dumanlı vadileri, yoz top-raklarile
-İssizleri, realist şairleri, mücahitleri
Sokak şarkıcısı, keten helvacısı, akşam haberleri satanlar ile memleketim
Sana selâm olsun
Sana selâm olsun
Sürgünler, mahkûmlar, hastalar
Alacağın olsun
Seni İstanbul seni
Seni, Bursa, Çankırı, Malatya
Sizlere selâm olsun Üniversiteler
Sizlere selâm olsun
Hürriyeti yazan eller, dizen eller
Sizlere selâm olsun makinelер
Entertipler, rotatifler, bobinler
Bu gülünç, aşağılık, namussuz şeyler
dışında
Sana selâm olsun
Zincirin, zulmün kâretmediği
Kırbacın kâretmediği büyük tahammül
Ben berceste misrai buldum
Hey ömrümce söylerim
Gel günlerim gel de dol
Gel Aydinlim, Izmirlim
Gel aslanım Mamaktan
"Erzincandan Kemahtan,,
Düşmanlar selâm ister
Gözden, gezden, arpacıkta

Enver GÖKÇE

SULTAN BEKLEDİKLERİ

Baska ülkelerde:
Sabun köpükleri gibi beyaz
Su kuru parmaklarım arasında oynayan
Ve mermerden saraylar varmış,
Kâhyanın oğlu Hasan anlatmıştı geçen gün
İmam'ın Fatma'larda.
Salonlarında toplanmış yetmiş düvel
Çin, Maçın.
Sofralar kurulup,
Ziyafetler verilmiş her yerde,

Nutuklar söylenirmiş,
Suh içen....
Ben de istiyorum:
Suh'un olmasını herkesle,
Dönmesini oğullarımızın askerden,
Taze gelinlerimizin çıkıp tarlalara
Sevinç türküsi söylemelerini giir sesle
Ve kurtulmak;
Altmış yaşında el çamaşırı yıkamaktan,
Ekinimin hepsini vermekten tahsildara...
Orhan Müstecaplıoğlu

Ahlâk Tarihi

Yazar: Ziyaettin Fahri Fındikoğlu. Edebiyat Fakültesi yayınlarından. 391 sahife 190 kuruş, 1945 İstanbul.

Hasan TANRIKUT

Kılıç kuşanan ve harp meydanlarında yalnızak buzlar üstünde gezen sexuel hayatında mistik ve dini görüşlerin gerektirdiği frenlerden eser bulunmayan Sokratın nesi "İçe dönük,, tür?

Edebiyat Fakültesinde 1943 - 1944 ders yılına kadar ahlâk derslerini okutmuş olan profesör Ziyaettin Fahri Fındikoğlunun, Fakülteden ayrılmışken yollarca okuttuğu dersin kitabı neşretmesi şüphesiz çok faydalı olmuştur. Böylece ahlâk derslerinin bundan evvel hangi istikamet ve dünya görüşü içinde okutulduğunu anlamak, bugünkü ahlâk öğretimi ile karşılaştırmalar yapmak mümkün olmaktadır.

Profesör, "giriş,, bölümünde ahlâk öğretiminin istikametlerinden söz ederek "Türkiye için sistematik istikametin mümkün olmadığını ve ancak tarihî istikamete ahlâk öğretimi yapılabileceğini yazıyor ve sistematik tedrisat, bu tedrisati yapan uzun şahsiyeti ile de alâkadardır. Hususî görüş sahibi bir ahlâk profesörü memleket için henüz uzak bir hayaldır.,, diye ilâve ediyor. Ahlâk derslerini tarihî istikamette okutmanın daha kolay, sistematik istikametin daha güç, orijinal bir şahsiyeti muhtac olduğu muhakkaktır. Bu noktada profesörün fikirlerine katılmamak elden gelmez. Ancak Fakültemizde 1944-1945 ders yılında sistematik ahlâk derslerine devam edenler yukarıki düşünceye hak veremeyeceklerdir. Her hâlde bütün kişisel kusurlarımızı Türkiye'ye yüklemek geleneğinden artık kurtulmamız gerektir. Yüz yıldan fazla bir zamandır hürriyet mücadeleleri yapan bir memlekette bugünkü demokrasi tezahürleri ne kadar tabii olsa, vine viiz yıldan beri Avrupalara etrafındaki kültür havatımızla bugün orijinal sanat - fikir tezahürlerivle karşılaşmamız o kadar tabiidir. Bununla beraber Profesör Ziyaettin Fahri Fındikoğlu'nun tarihî istikametinin ve sîrf didaktik derslerinin faydalı olmamış olduğunu eslâ söylemeyeziz. Hattâ o, derslerile, sistematik ahlâk derslerini anlamak için gereken "ortalama seviye,, yi hazırlamış olmak gibi çok önemli bir vazife başarmıştır. diyebiliriz.

Profesör, derslerinde Sternberg, Zeller, Dilthey'in metodlarına baş vurdugunu

söyledmektedir. Müellif tabiat felsefelerile ahlâk felsefeleri arasında "deruni bir birlik,, olduğunu söyleyerek bu birliği psikolojik veriler ile olduğu kadar "yüksek metafizik mülâhazalarla da isbat edebileceğini,, yazmaktadır. Tabiat felsefeleri ile ahlâk felsefeleri arasında bir iç benzerlik olabilir. Ancak bu benzerliğin "yüksek metafizik mülâhazalarla,, isbat edileceği noktası bize tuhaf göründü. Bu, su veya bu feylezof vasıtasisle Eflâtunun "hayrıdesi,, ne dönmek olabilir. Bu ise günümüzün realist ahlâk görüşlerile büyük bir tezad teşkil edecektir. Bugün ahlâk bûhranı, yıkılan eski bir dünya görüşüle onun yerini almakda olan yeni bir dünya görüşünün yaratıkları sarsıntıdan başka bir şey değildir. Her sosyal düzen beraberinde ahlâkını da getirmek zorunda olduğuna göre yeni ahlâk her türlü ferdî, metafizik ve mistik görüşlerden uzak bir ahlâk olacaktır.

Profesörün 'etos-kosmos,, fikrine dokunmak istiyoruz. Burada kosmos tabiat felsefelerine, 'etos ahlâk felsefelerine işaretdir. Her ne kadar kendisi bu iki felsefe arasında bir mevzu birliği olduğunu söyleyorsa da bu ikisini ayırmaktan da kendini alamamaktadır. Reichenbach'ın "Kosmos ve atom,, una karşılık gibi gözüken bu iki deyim felsefe tarihinde multîf sistemlerin içinde, her feylezofun şahsiyetine göre mânâ almaktadır. Her filozof, tabiat felsefesine hangi genel prensipleri tatbik etmişse ahlâk felsefesine de o prensipleri tatbik ederek sistemini meydâra getirmiştir. "Etos, kosmos,, un bu anlamda bir birlik göstermesi tabiidir. Ancak bütün felsefe sistemlerinde aynı metodlar egemen olmadığına ve başlıca idealizm - realizm tezâdi kendini gösterdiği göre felsefe tarihi boyunca "etos-kosmos,, meselesinde aynı birliğin bulunduğu ileriye sürülemez. Sonra etos felsefelerinin içe, kosmos felsefelerinin dışa çevrilmiş olduğunu söylemek her zaman doğru değildir. Bunu "etos felsefeleri in-

sana, kosmos felsefeleri tabiatça çevrilmiş tir,, şeklinde ifade etmek gerek. Realist görüşler dışdan ayrı veya dışın kendisine irâa edildiği bir iç kabul etmediklerine göre bir etos-kosmos ikiliği kabul edemezler.

Bay Ziyaettin Fahri "Felsefenin dünya karşısındaki hayretimizden doğduğu doğru ise, ahlâk felsefesinin de iç âlemimizi temâsa ederken duyulan hayretten doğduğunu söylemek gerekdir,, anladığında bir düşünce yazıyor. (Sahife: 20). Ahlâkim içten dışa olduğuna inananlar için böyle bir düşünce —birçok imkânsızlık ve tenâkusları kabul ederek— söylenebilir. Ama bunun aksi bir yolda yürüyenlerce yukarıki düşüncenin hiçbir anlamı yoktur. Bir ahlâki iç dünyam meydana gelebilmesi, dıştan ferdin üzerine çevrilmiş bir takım emir ve nehilerin, uzviyetle cemiyet arasında bir karşılıklı etkiler süreklisinin ve tecrübe dediğimiz ölçüm ferdî müstakil olarak var olması gerekdir. Ahlâkî iç dünya bu iç sebebin sonucu olduğuna göre ahlâk felsefesinin içe lâkmakdan doğduğunu kabul ettiğimiz anda, onu meydana getiren sebepler zihnimizi kendiliğinden kurcalamaya başlayacağı için gözlerimiz derhal dışarıya çevrilmek zorunda kalacaktır. İçe bakmaktan doğan hayret ancak mutasavvıflar ve mistikler için olabilir. Ve ancak böyle bir ahlâk hakkında ileri sürülebilir. Bay Ziyaettin Fahri Fındikoğlu "İnsanım iç dünyasile dışındaki madde âlemi,, ayrılığını kabul etmekte şüphesiz bir dualizm teklif etmiş oluyor. Bunun bir telîfçilik olması da çok muhtemeldir. Ahlâk felsefesini "İç hareketlerimize prensip aramak endişesi şeklinde anlayış bizi psikolojik bir ahlâk anlayışına ve Bay Ziyaettin Fahri Fındikoğlu'nun metodunu tatbik edince de "yüksek metafizik mülâhazalar,, a götürecektil. Artık mistik, tasavvufcu, hattâ dindar ahlâkların eşiğine gelmiş oluyoruz. Müellif esasen Kur'ândan âyetler zikrediyor, tasavvuf istilahlarını sık, sık kullanıyor ve mistisizmi inceliyor.. Bunlar bize Etos-

Tanıdıklarım

HEY...

Yazar: M. KUZUGÜDENLİ

Aklım başına gelince iki insan tanıdım; A ve B.

A, Toros dağıları gibi omuz omuza vermiş, pencereleri kapılardan büyük, içi ve duvarları hali döşeli, dev binalardan birinde; bir kış günü, rahatça yenen bir öğle yemeğinden sonra elinde bir demet kâğıt para ile dünyaya gözlerini açtı. Süplimeli su ile, memleketin en gözde doğum doktoru tarafından yıkandı. Tüylü, yumuşak ve sıcak bezlere sarıldı. İki-üç süt nine tarafından emzirildi. Bir aylık olmadan, el arabaları içinde "çarşı pazar,, dolaşmağa başladı. İlk okula gitti, liseyi bitirdi. Üniversiteye uğradı. Yabancı ülkeleri dolaştı. Para kazanmayı, zengin olmayı, rekabeti, insan kullanmayı, insanlara kendi çikarma hükmetsmeyi öğrendi. Doktor oldu, avukat oldu, yazar oldu, tüccar oldu, patron oldu, fabrikatör oldu, bakkal oldu, çakkal oldu, öz olarak nerede midelere lokma yollayacak bir boğaz ve nerede bütün insanlara sesini duyuracak yüce bir tepe varsa oralarını boğdu, sitti. Yedi içti, bacakbacağa geçirdi. Yasadı da yaşadı...

B, bir bahar sabahı, X ağanın bil-

mem ne kadar -kadınlı erkekli- ırgat yutan tarlalarından birinde, elli bombos gözlerini dünyaya açtı. Toprakla belendi, toprağa sarıldı. Anasının burnundan düşer düşmez (Irgathık) öğrenmeye başlandı. Toprak yaladı, ot yolup yedi. Ağasına taptı, işini yaptı. Açı uyudu, tok uyandı. Yazında yabanda öldü, ahırda öldü, yolda öldü, savaşlarda öldü, durduğu yerde öldü.

Fakat bir gün geldi kafasına : (DANK) dedi "yaşamak anasını sattığımı,, Usta bir işçi oldu kendi branşında. Ama yine yaşıyamadı; söyle karnı tok. Sırtı pek. Hayat üniversitesinde yalnız yaşanamayacağını öğrendi. "Dönersem kahpeym, dedi halka hizmetten,, ve bu adam "Kellesinin içindeki için kellesini koydu,, vesselâm..

Gelecek Sayımızda RİFAT İLGАЗ in güzel bir şili

Mahzunsun diyorlar

Mahzun mu olurum hiç!..

Güriil güril çalışan makinalar
Tunç benizli insanlar her yanda
Türküler.. çelik seslerinden.

Tarlalar, okyanuslar gibi
Uçsuz bucaksız, yeşil..

En güzel rüyalarımı görüürüm

seyrederken,
Küçük kasabalarda büyük fabrikalar
vardır;

Uğultuları sarar çevremi,

Her düşündüğümde,

Nâzimi okurken duyduğum hissi

Duyarım

Bir şey doğrulur içimde

Dev gibi bir şey

Dağlara denizlere hükmedebilirim.

Öyle aşklar ki...

Asma boyları bulut saçlarıyle

İhtilâl kadar güzel cömert kızlarla
Gölgede kalır Leylâ ile Meçnun.

Daha neler hayal etmem,
Kim demiş ben mahzunum?..

HASANOĞLU

kosmos fikirlerinin genel karakteri hakkında yeter bir fikir vermekte olduğundan bu meseleyi geçiyorum.

Eserin başında büyük puntu ile (Sokrat) kelimesi var. Dıştan bakınca Sokrat hakkında büyük bir eser kaleme alındığı sanılıyor. Halbuki cildin içinde Sokrattan başka sofizmden önceki Yunan ahlâkı, sofizmin ahlâkı, Xenophon ve İsokrot, 153 hife kiraat parçaları var.

Böylece 361 sahifelik kitabımda içinde Sokrat 92 sahifedir.

Bay Fındikoğlu Sokrat'ı "İçe dönük,, tip olarak alıyor (Sahife: 97) Sokrat Yunanada tabiat felsefelerinin sonu olarak görünüyor. İlk defa onda ahlâk problemi baş mesele oluyor. Halk efsanelerinin ve Eflâtun'un, onun şahsiyetine kattıkları mistik ve dînî unsurlara rağmen o, gençleri aldatan sofistlere, bakla falile başa geçen idarecilere, asıl meseleyi güzel fakat boş nutuklara feda eden şekeçilere, haksızlıktan başka hiçbir şey yapmayan hâkimlere ve sitenin bütün kanunlarına hücum eden, haklı iddialarında ölüme kadar gitmekten asla yılmayan realist bir halk çocuğudur. Sokratın bugün yaşayan bir tarafı varsa o da bu ve bundan ibaretir.

Cemiyetle bu derece ilgili, insanların dertleri ve sevinçlerile bu kadar haşrunmış ve bu uğurda ölmüş bir adamın nesi "îçe dönük,, dür anlamadık.. Fikirlerinde mistik derdecek taraflar yok değil. Fakat Sokratı büyük ve ebedî yapan felsefesinden çok hayatıdır. Hattâ onu bir filozof gibi değil, kuvvetli bir şahsiyet olarak düşünmek gerekdir. Vatan için kılıç kuşanan, harb meydanlarında buzlar üzerinde yalmayan gezmekten çekinimiyen, sexual hayatında mistik ve dînî dünya görüşlerinin gerektirdiği frenlerden eser bulunmayan, daima halkın içinde ve daima her haksızlığı haykırılmış Sokrat'ın nesi "îçe dönük,, Eski Yunanada Sokrat kadar dışa dönük ikinci bir şahsiyet gösterilemez. Fakat müellifler onun bu asıl karakterine bakacakları yerde halkın esaneleştirdiği, Eflâtun'un mistiklestirdiği taraflarına bakarak aslina uygun olmayan bir Sokrat ortaya atıyorlar. Sokrat aksiyona ve sosyal meselelere olan bağlılığı yüzünden nazâri fikirlerindeki mistik nüvelere inkişaf imkânı vermemiştir. Sokratın üzerlerinde durmayıp bıraktığı ve yazmağa bile değer bulmadığı nazâri mülâhazalar Eflâtunda onun şair ve romantik mizacına uygun oldukları için

büyük tesirler yaptı. Sonra Eflâtun Sokratı hep bu zaviyeden görerek öyle anlatır. Halbuki Sokratın yaşayış şekline, jestlerine, hareketlerine — objektif tarafına — bakacak olursak Eflâtun'un Sokrat ile gerçegin Sokrat arasında pek az münasebet olduğunu kabul edebiliriz. Bir kere onun içe dönük olduğunu kesin olarak red ediyoruz. Bay Ziyaeddin Fahri ahlâk meselesi — içe dönük olmak, tabiat felsefesi — dışa dönük olmak formülleri ne inandiği için Sokrat'ta bu formüllerle girecek tarafı aramaktadır. "Etos-cosmos,, un anlamı budur. Halbuki tabiat felsefesi olmakla beraber içe dönük; ahlâk felsefesi olmakla beraber dışa dönük görüşler pek çoktur. Bir kere idealizme göre meydana getirilen bütün tabiat felsefeleri içe dönükdür.

Realizme göre vücuda getirilen bütün ahlâk görüşleri de dışa dönüktür. Dînî ve mistik dünya görüşlerinin etkileşile dolu olanlar realist halkçı ve hayatını hiçe sayan Sokrates gibi şahsiyetlere kenâdi gömleklerini giydiriyorlar. Bergson'un Sokrat üzerindeki tefsiri Z. Fahri'ninkinden geri kalmaz.

HASAN TANRIKUT

KITLIK

Yazar: Ali DÜNDAR

Bu olay; 1942 kitlik yılının 3 Nisanında, Bünyan İlçesinin Elbaş bucağına bağlı Girveli köyünde aynen oldu. Ve tam bu sıralarda; Uzun yayla düzüğünü yarıya bölgerek hırçın hırçın köprüren, kıvrılan Samanti suyu çürük bugday akıyordu. Uzun yayla kiracının bugdayını Çukurova'ya taşıyordu. Çünkü, Pınarbaşı Ofisi o yıl ‘Devlet hakkı’ olarak topladığı hububatı muhafaza edecek bir yer bulmadığından yağmur-yaş altında bırakarak çürütmüş ve almış araba yükü çürük bugdayı Samanti ırmağma dökmekten başka çare bulamamış...

**

Ogün hava bulutlu ve nemliydi. Rüzgarın önünde sağa-sola serseri serseri kırınıp duran bulutlar, ağlıyacak gibiylidir. Hafif bir ıslaklık vardı havada. İlk baharın sarı güneşin bu nemli perdeler arasında bügülü gözlerini arasına gösteriyor ve uzun zaman kayboluyordu. Vakit öğle zamanındı. Karakolun önünde büyük bir kalabalık vardı. Üçetek entareli, alı-kırmızılı köy kadın ve kızları, kıl şalvarlı, belleri meşin kemeri, başları viziersiz kas ketli, genç-ıhtiar köy erkekleri; ücer beşer kişilik kümeler balinde öbekleşmişler, isteksiz isteksiz bir şeyler konuşuyorlardı. Duruşlarından, türk türk etraflarına bakışlarından, söz söyleşerken gözlerini ayırisalarından oldukça mühim şeyler olduğu anlaşılıyordu. Malum ya can iligetik demeyince pek bizim köylüler harketeye geçmezler. Ya köyde biribirini öldürrecek, ya da hükümet adamlarından en aşağı bir jandarma gelecek ki bizim köylüler biraz kımıldasınlar.

Neyse, kalabalığa yaklastım. Hepsi de anam, bacım, babam ve kardeşlerim gibi çok yakından tanıdığım, fakat adalarını bilmediğim; buruştur suratlı, ak püçekli, kılıc enseli, opraksi topraksi kokan, kambur kambur insanlar. Adalarını bilmediğim dedim ama galiba yalan söyledim; adını bildiklerim, hattâ bazı zamanlar beraber bulunduklarım da var. Topluluğa şöyle bir yaklaşım dedim, keşke demez olsaydım; gürültü durdu. Jestlerdeki hafif canlılık bütün bütün bitti. Bakışlarda mîna değişti, ve aksine bütün gözler bana dikildi. Öyle ki, o sırada islediğim basit bir suç yüzünden yedikat yerin dibine geçmeyi ne kadar isterdim.

Sonra, öbekleşmeler dağılmaya ve i-

lerde, soğut ağaçlarının arasında tekrar kurulmağa başladı. Yalnız türk adımları bana doğru yaklaşan biri vardı. Ve bu, ayağım kırıldığı zaman memleket hastanesinde yanyana üç ay beraber yattığımız Abbas Ağa idi. Ağa dedigime bakmayın söyle köyün sondan birinci, bilemedin ikinci gelenlerinden biri. Böyle sine bizim köyde “Bağrı yanık,, derler. Ha.. ne di-

MEMURLUĞUM

*Parasız, pulsuz bir memurum
Birinden sonra aym, otuz gün
Yüzüne hasretim meteliğin,
Öldürecek beni bir gün
Acısı bu hasretin...
Sona erecek öldüğüüm gün*

Ve o gün:

*Emir çıkacak balâdan,
Belediye reisi diyecek çöpcülerine,
Bu zavalliyi götürün, gömün..
Tereke hâkimi*

*Yazarken terekemi
Yazacak listenin başına belki,
Yikanacağına müteessir gömleğimi.
Ve sonra:*

*Caket,
Pantolon*

*Ve çoraba haret
Pabuçlarımı.*

*Yekûn: Hepsî dört adet.
Görün dostlar, benim dünya malımı.*

Serafettin AKINCIOĞLU

yordum, evet az daha tanıymiyacaktım. Başındaki saç kırarmış, maviye çalan iri pürtlek gözleri koskoca iki çukura sallanmış, ışıkları sönmek üzere, bacaklar iki dirgen kanadı gibi birbirinden ayrılmış. Boyu biraz kısalmış ve sırtına oldukça sunturnlu bir kambur yüklenmiş.

Hic çekirmeden yanına kadar yaklastı. Gözlerimden kaçmak istiyormuş gibi tâ cenemin alına girdi. El sıkımı flâl lütûm görmeden:

— Selâmünaleyküm, Ali efendi! dedi.

— Va aleyna aleykümüsselâm, Abbas Ağa iyi ki tanıyabildin?

Güler gibi sırttı:

— İyilik edeni şeytan bile unutmamış dedi ama ben, böyle bir iş yaptığımı hatırlamıyorum. Sık sık soluyordu. Elleri ve bacakları titriyordu.

— Hayrola Abbas Ağa, nedir bu hal, kız kızan toplanmış gelmişsiniz .. İçini çekti ve çeketimin bir tarafından tutarak:

— Gel hele dedi, söyle bir taşın üstüne sekilenelim. Ayakta duracak halim yok. Karakoç binasının güneşli tarafına geçip oturduk. Güneş biraz parlar gibi oldu. Sonra şosadan üzeri, başları çul-çuvalarla sarılı insanlarla dolu, tıstı açık bir yolcu kamyonu boğuk gürültülerle, koruna çalarak geçti. Köylüler, konuşmayı bırakarak görünmez oluncaya kadar ona bakışlar. Abbas Ağa yüzüme baktı ve:

— Allah hükümet kapısına düşmanımı düşürmesin Ali Efendi, diye söze başladı:

— Gerçi sen de hükümet adamı sayılırsın emme, ne de olsa baban, anan bildiğimiz adamlar. Sen de bizden sayılırsın.

— Canım tıraşın lüzumu yok, sen şu meseleyi anlat nedir, bu kalabalık?

— Sorma diye boynunu büktü, sorma. Bu yıl bizim başımıza gelen pişmiş tavuğun başına gelmedi. Hepsini anlatırsam uzun süre. Aslı ararsan buraya biz gelmedik, getirdiler.

Ben hastanede senin yanında yatarken Firtıkların Hasanı askere almışlar. Evde bir kör anası, üç çocuğu ve bir avradı kaldı. Oğlancağız askere gitmeden çifti çubuğu biraz yoluna koyar olmuştu. Ama, sen de bilirsın iş eksik eteğin eline kalınca Allah kerim. Kader bu ya bu yıl yağmur da yağmadı. Yağmur yağmayıne bizim köylülerin hali zaten malum. Hele böyle zamanlarda evin erkeğinin başına bir iş gelmeyi görsün. Açı oğlu açın, Nitkim bizim Hasan'ınlardır de öyle oldu. Hasan'ın avradı yalnız başına tor danalarla sürüp ekerken ses çıkarmayan muhtar, ekinlerin biçilme zamanı gelince bir “Asker karışma yardım,, dedi, tutturdu. Cam istiyen, istemiyen tırpanı çekip dikili ekin devirdiler. Sonra muhtar, bu “asker karışına yardım,, isine kendisi de karıştı. Kendi kağnısını koşarak sözüm yabana Hasan'ın ekinini harmana çektirdi. Muhtarın kağnları gündü kendi ekinini gece de Firtıkların ekinini çekiyordu. Herifin bu işi böyle yapmasında hakkı varmış. Anlatıklarına göre, bir kağnısını muhtar kendi harmanına, bir kağnısını da Hasan'ın harmanına döktürmüştür. Güya gelini bu işe razi etmiş. Sonra harmanları doğduk ve ofis haklarını da verdikten gayri ka-

(Devamı sahife 12 de)

ÜÇ ARKADAŞ

(Geçen sayıldan devam)

Bütün gün beklediler.. Yusuf birkaç sefer kapıcıya yalvaracak oldu, lakin Arnavut kapıcı her seferinde de terslendi. Halbuki "... bi birahsa yâni, üst başından,, korkuları yoktu. "... hemşerimiz del mi? O da bizcileyin köylü.. Nasıl ossa halimiza acır!..

Hele birinde Kulaksızların Yusuf öyle yalvardı ki: "Kulun olam evendi.., dedi, "yolunda ölem!, dedi, "dabannarıymın altını öpen.., dedi, Arnavutun ellerine sarıldı, birini bırakıp birini öptü nâfile.. Her seferinde de kovuldu, sümşüklandı, tekme yedi.. Sonunda çaresiz, top ağaçın altına, ne yapacaklarını "mizakere,,ye oturdular.

Köse Hasan:

— Burda yatarık.. Han parasından ne kurtuluruk. dedi.

Gece inince üç arkadaş, fabrika kapısına en uzak top ağaçlarından birinin altına bağdaş dalar, torbalarından ekmek, lor peyniri çi- karıp karımlarını doyurdular. Sonra bol bol ci- gara içtiler, arada, aydınlık gökte birbirini ko- valıyarak geçen kirli bulutlara baka baka, köy tekerlekleri "çektiler,, hattâ pehlivan Ali u- faktan ufaktan şarkı bile söyledi.

Gece yarısında fabrika paydos edip te işe girip çıkanların gürültülü kalabalığı çekilince ortalık birdenbire sessizleşti. Üç arkadaş beyaz torbalarını yastık yaparak oracığa kıvrılı kıvrı- lverdiler....

Sabaha karşı kuvvetli bir yağmurla uyan- dilar.. Yağmur öyle iniyordu ki... Yusuf, çâ- rezis:

— Şu kayfiye girek bari! dedi.

Ortalık işiyana kadar yağmur hiç durma- dan yağıdı. Etrafı sel sele verdikten sonra hava siyah bulutlardan siyrdi, güneş doğdu, sokakta yalnız ayaklı çocuklar peydalandı.

Üç arkadaş çaylarını içip, çayhane man- galının marsık tüten ateşinde ıslak üstbaşlarını tutup ne yapacaklarını "mizakere,, ederler- ken, yanibaşlarında çok sarı yüzlü, elleri damarlı damarlı ufacık bir ihtiyar, konuşulanları din- liyor, arada acı acı gülümseyordu.

Bir ara Kulaksızların Yusuf, pehlivan Ali- yi dürttü, ihtiyara duyurmadan:

— Beri gel lan... dedi. Derd illet sâbi..

Pehlivan Ali sandalyesini beriye çekti. U- facık ihtiyar, kendisinden uzaklaşan bu güçlü kuvvetli adama kahırı kahırı baktıktan sonra:

— Ne kaçtım oğul, dedi, illetim bilaşmaz, korkma!

Üç arkadaş ufacık ihtiyara sulu su- baktılar.. İhtiyar içini çekti:

— Eh.. dedi, fabrika bu.. Girin de gör- run... Bu illeti babamın evinden getirmedim amma, ne fayda...

Berikiler ufacık ihtiyarın "pâlike adamı,, olduğunu anlamışlardı. O'ndan "pâlike dilini,, öğrenmek için konuşma kapısı açtılar.

Ufacık ihtiyar:

— Bu dini boklu fabrikaya on altı sene emek verdim on altı... dedi. Bak, ne ağzında daşı kaldı, ne başında kıl.. Gunlarda din, iman, Allah korkusu ne arama— İşlediller işlediller,

Arhan Kemal

ic yaramadım mı yallah kapı dışarı...

Sonra hayatını anlattı: On sekiz sene ev- vel Karaman'ın bilmem hangi köyünden kalkıp gelmiş... İlk zamanlar, "Odun yardıraan,, di- ye sokak sokak dolası, odunları yarılacakların odunlarını yararmış. Sonra gaz yağı satmış. Der- ken yolu fabrikaya düşmüşt. Otuz altı çırçırı olan bir çırçır fabrikasında "Sulu kozacı,, lk yapmış, bu fabrikaya... İptidâ iplikâne, iplikânedede "Kes- kesci,, dedikleri masuracılık, sonra Banko'lar, ordan dokumâne... üç ay evveline kadar doku- malardaymış. Sonunda "Allah dost basından nrâg etsin,, bu illeti kapmış. Bir gün doktora mu- ayeneye varmış, muayenede doktor: ".. sende verem var, gâşamazsan... İki derhal bırak, is- tirahat et, kendine iyi bak!,, demiş.

Ufacık ihtiyar şöyle devam etti:

— A dinsiz, imansız herif... Ben de bi- liliyorum bende verem var var a, biz analive kış- mî, gün kazanır gün yerik. Bana çalışma, diyor, Haldan, efkârdan annamaz imansızlar, çalış- mazsam kimin bokunu yerim... Kim çıkarır da beg kuruş verir?

Kulaksızların Yusuf sordu:

— Çetin mi iş?

İhtiyar başını salladı:

— Girin de görün işi... On iki saat ayak üstü... Adamın ilikleri sizler dinime imanıma. Uykusuzluk da bir yandan... Adam sersene dö- ner... İsten bir çıkip, yatağa da söyle bir uzan- din mi, bellerin cesedinden canım çıkıyor, ne konușmak ister canım, ne yimek... Uykuya ba- yılıverirsin...

Bütün bunlar, işin zorluğu, üç arkadaşın kulağına girmiyordu. Köse Hasan:

— Gazancı bol mu bâli? diye sordu.

— Ne gezer... Essek gibi çalışırsın, at gibi bile yiyecezsın.. Komparatif -kooperatif- der keser, süpür -spor- parası der keserler, ver- gi der keserler... Nebliyim ben keserler oğlu keserler... Üst üste elinde üç, dört lira kahr kalmaz...

Kulaksızların Yusuf, Köse Hasan'la, pehlivan Aliye baktı, baktılar. "... üç dört lire! Daha ne ossun? Şehir usâ cip doymazmış!,, Gibilerden düşünmüşlerdi... Onlarım orda bütün kış -kar bâzan Mayisa kadar kalkmazdı ya "kahve götür beklerler,, yahut evden çıkmaz- di. İş olsa, yakın büyük köylere oduna, kaz- maya ne gitseler, pek pek otuz kırk kuruş gün- delik alabilirlerdi. O da her zaman değil.

Yazınsa herkesin iyi kötü biraz "buğda,, si, arpasi olur, herkes kendi işini kendi görür, hiç ekini olmayanlara çokça olanlara yardım eder, ekini yardımlaşır, emeklerine kar- şılık "buğda,, alırlardı Onun için, üç, dört lira- yı duyunca gözleri parladi.

Kulaksızların Yusuf asıl öğrenmek istedi- gini sordu:

— Öyle mi? dedi, buranın sâbi bizim hem- şerimiz. Köylümüz deel a, bizim sancaktan... Nasıl görebilirik ola?

Ufacık ihtiyar omuz silkti:

— Kulağasma... dedi, bunnar hemşeri ne tanımaz... Bunnara iş gördürecek adam lâzım. Güçlü, kuvvetli misin, elin, kolun sağlam mı, get ustaları. Ustalar söyle depeden ağrı bir ba- kar, boş yer varsa seni alır, yoksa koyuverir... Deha, fabrikanın önü teknil işsiz dolu...

Uzun uzun öksürdü. Yere kocaman bir balgam çkarıp ağını koluya sildikten sonra:

(Devamı var)

Serbest Nazmin Hususiyetleri

(Baş tarafı 5inci sahifede)

bekleri,,ni yazmış ve arkadaşlarına oku- mustur. O sıralarda Nâzim 19-20 yaşı- rında idi. (Nâzim 1901 doğumlu) Rus- çayı henüz bilmiyordu. Maamafih Nâzim'in nazmiyle Mayakovsky'nin nazmı arasında da fark vardır. Mayakovsky'yi Rusçadan okuyanlar görürler ki, bu şair bir nevi Rus aruzunun müfrit bir müstezaatlı şekliyle yazmıştır. Nâzim'da bu aşırı müstezaatlı aruz yoktur. Sonra muhteva bakımından da iki büyük şair arasında fark vardır. Mayakovsky'nin —Galiba 930 da— inti- har etmesi onun ferdiyetçiliğini, Nâzim Hikmet'in muhtelif mahkûmiyetlerden sonra 937 denberi de hâlâ hapishanede olmasına rağmen İstiklâl Savaşı destan- niyle meşgul olması (7) Nâzim'in cemiyet- ci ve idealist olduğunu açıkça gösterir.

Nâzim'in şiir teknigini izah etmek isti- yenler, onda çok defa formüller arama- ga kalkmışlardır. Fakat Nâzim'i serbest nâzim, serbest vezin, yahut serbest rit- mik nazım adlarına bağlamak ve en bü- yük şairimizi yeni bir şekil yaratmış ola- rak mütalea etmek hatadır. Zira o, bir fikrin, bir idealin adamıdır. Fikrinin ve idealinin gerektirdiği derinlikte bir şiir yazarken o havaya uygun bir şekil yara- tir.

Bizce Nâzim Hikmet mütarip dünyasın hasret çektiği en büyük şairler çapın- da memleketimizin en şerefli ve kahra- man şairidir.

Gelecek yazımızda Nâzim'in açtığı yolda yürüyenlerin edebiyatımıza getirdi- ği havayı mütalea edeceğiz.

(7) Bu meşgulyetini İsmail Habib Se- vük'ün Edebi bilgilerinden anlıyoruz. O kitap- ta son şeklini almadığını tahmin ettiğimiz ve şairden müsaade alınmadan nesredilmiş bazı noksalar parçalar vardır.

Avrupada Halk Hareketleri

(Baş tarafı sahife 3 de)

etti; köylülerden binlerce kişi telef oldu. Bu arada Munster de ele geçirilerek başı kesildi. İhtilâl böylece bastırılmış oldu, ama mezheb ölmemişti. Ordularının dağılması reislerinin ölmesinden sonra bile birbirlerine yardımdan geri durmuyorlardı. Avusturyada, İsviçrede taraftarları yardı ve bir gün o eski saadeti elde edeceklerine inamıyorlardı. Felemenkte, Ren sahillerinde, Bohemyada, Silezyada, Lehistan'da Anabatist merkezleri teessüs etmişti. Strazburg bidayette mezhebin "Kudüs", sayılıyordu.

Derebeyler, hükümdarlar bu hareketi tenkilden geri durmuyorlardı; ama Anabatistlerde bütün sürütle inkişafta devam ediyordu. Müster'in ölümünden yedi sene sonra yapılan belediye intihabında tarikatın en meşhur reislerinden ikisi, belediye reisliğine intihap ediliyordu. Her tarafa davetiyeler gönderilerek binlerce halk koşuyordu. Bilhassa kayıtsız şartsız bir hürriyet havası içinde yaşamak başlıca emelleriydi. Yohan Matist isminde biri hükümdar oldu, müsterek emlaklı idare için hükümler intihap olundu. Şehirde büyük aşaneler kurularak, her ailenin yemeği buradan temin olundu.

Anabatist saltanatı böyle devam ederken şehir, başpiskoposun kumandasında bulunan bir ordu tarafından muhasara edildi. Yohan Matist bir huruç hareketi esnasında öldü; yerine Yohan di Leyda isminde diğer biri hükümdar oldu. Daha hareketli olan bu hükümdar piskopos'un ordusunu hezimete uğrattı; ilk kararı herkes istediği kadar kadın alabilecek ve istediği zaman boşayabilecekti.

Bu vaziyet karşısında piskopos ordusunu tekrar tensik ederek bu harekete saldırarak şehri zaptetti; ve reisleri öldürdü. Bu suretle Almanyada 1470 yılında Mezheb ve hak dâvalarile başlayan ve sonra komünistlige müneer olan bu hareketler asılzadelerin tazyiki karşısında 1534 de bastırılmış oldu.

Fakat bastırıldığı zannedilen bu hareketten üç sene sonra Felemenk'de Yohanna Vilhemsin isminde bir kunduracı Anabatist bayrağını açtı. Hareketleri komünizme kadar gitti; fakat o da Feodalizmin tazyiki karşısında eridi.

KITLIK

(Baş tarafı sayfa 10 da)

lanları toparlayıp içeri attı. Her ne hal olursa olsun bu yıl aç oğlu açtık.

Baktım, bizim Abbas Ağa sözü uzatacak. Ben bir şey sordum. O kırk dereden su getiriyor.

— Olur, Abbas Ağa dedim, onlar hemen hepimizin başından gezen şeyler... Elimi dizimi nüştüne koymak sözümü kesiti:

— Yok, yok dedi, herkesin başından geçen şey, hiç geçmemiş sayılır. Hele böylesi gözü kör olsun her zaman bazı insanların başından geçer. Mademki acele ediyorsun anlatıvereyim: başka köyleri pek bilmem ama bu yıl bizim köyde kitlik yaman oldum. Kış sonlarına doğru çok evlerde boz ekmekin adı unutulmaya başlandı. Evinde erkeği olanlar, gidip şu köyden, bu köyden bir şeyler bulup getiriyorlardı ama, erkekler çekiyordu cefayı. Neyse, sözü uzatmıyorum; Hasan'ın kör ihtiyar anası, üç çocuğu, ve avradı, dört-beş gün hiçbir şey yemeden aç durmuşlar. Sonra gelinin aklına Halil Efendilere gidip ne pahasına olsun aşıktan sırsır sıزانan çocuklar için bir avuç birsey istemek gelmiş. Ve aklına geldiği gibi de yapmış. Halil Efendinin oğlunu bilirsin, sürtüğün biridir. Avrada ne dese beğenirsin?

Burada durdu. Kemik ellerinin birini gömleğinin içine sokarak, hatırlar hatırlasındı. Etrafına bakındı. Ağzını kulağıma yaklaştıracak:

— Benimle bir ol, demiş. Sonra yine durdu. Yüzüme baktı. Dediğinin anlaşılmasından korkmuş olacak ki, daha açık konuştu:

— Gelinden istemiş, dedi. Bu elin nikahsına söylemeyecek söz mü? Toy gelin, ne bilsin, yurmuş kapıyı çökmiş dışarı. Ağlıyarak eve gelmiş. Çocukların arasına çekilmiş oturmuş. Oturmuş ama, aç çocukların sızanışı, Halil Efendinin oğlunun

Bu harplerden ırtsanlık ne kazandı? diye bir sual sorulacak olsa, yavaştı olsa, daima ileriye gidilmiştir. İşte harp sonu Avrupasında husule gelen halk hareketleri, bu tarihî zenginliklerin inkişafı neticesidir.

Behget ATILGAN

sözü, gelinceğiniz içine işledikçe işlemi. İçerden urgancı almış, çocukların üstüne kapıyi kilitlemiş ve ahıra giderek kendisini asmış...

İçini çekti. Yumruklarını sıktı. Gözlerini Toros dağlarına diktı. Ve hiç bir münasebeti yokken:

— Ah şu dağları kendim yaratsayıdım! dedi. Gözlerini yere dikti. Söylediğinden pişman olmuş gibi konuştu:

— Ah şu dağları kendim yaratsayıdım! dedi.

— İşte dedi, bizi buraya getirmelerinin sebebi. Şimdi karakol kumandanı bu işi kimin yaptığına ariyor, bulup ta mahkeme mahkeme sürünen. Allah kimseyi hükümet kapısına düşürmesin!

— Biz bunları tâbiî kendi aramızda konuştuk, hükümete karşı Halil Efendinin oğlunun hakkında böyle söylemenmez. O zaman işin gücün yoksa aç, susuz mahkeme mahkeme sürünen. Allah kimseyi hükümet kapısına düşürmesin!

Gök sıldetle gürledi. Ve hemen peşinden başparmak bilyüklüğünde dolular dökülmeye başladı. Karakolun önünde toplanan köylülerin arasından okkalı bir küfür savruldu.

Aksama doğru güneş, Elbaşı buçağının üstünden boynunu uzattı ve bize güldü....

Ali DÜNDAR

Babasının çiftliği

(Baş tarafı sahife 6 da)

ne feryat, çığlık... Aralanın kâğıttan zuhur eden manzara dinleyicileri bir anda seyirci durumuna soktu. Birisi: "İnsaf edin dostlar insan şu kadar bin tonluk bir ağırlıkla merkezi arza doğru çekilir de ağrı duyup feryat etmez mi?", diye yüksekçe bir sesle söylenenin hatip kendine geldi, vaziyeti kavradı ve:

Bu memleketi mülkiyete hürmet beslemiyen komunistlerden temizlemeyen sırası geldi, diye bağırdı. Fakat artık samiin yoktu, herkes müşahitti!

Müessisi:

Esat Adil Müstecaplıoğlu

İmtiyaz sahibi ve neşriyat müdürü:

Hasan Tanrikut

Muhabere adresi: P. K. 519 İstanbul

Abone: Seneliği 800, Altı aylığı 400,

Üç aylığı 200 Kr.

Basıldığı yer: STAD MATBAASI